

Om Mund- og Klovesygen samt Midler mod Udbredelsen af smitsomme Sygdomme.

Af Kand. med. & chir. B. Bay.

Docent ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Der gives næppe noget Land i Europa, der baade ved Naturforhold og den nuværende Tilstand af Agerdyrking og Kvægavl er bedre beskyttet mod Epizootier af smitsomme Sygdomme blandt Husdyrene end vort Fædreland. Dets naturlige Beliggenhed med kun en kort Strækning landfast til Europas Fastland gjør, at Sygdomme ej let indføres, og da der næsten ingen Transithandel findes, kan ogsaa denne Sygdomstilbe luffes; men hvad der stiller os endnu heldigere er, at vor Kvægindsførsel ikke er saa stor, at det vilde medføre meget følelige Savn, om den for en kort Tid aldeles standsedes. — Derfor kan der ogsaa hengaa flere Aar, uden at Landmanden her mærker Noget til de Epizootier, som ofte hærge Landene inde i Europas Fastland, og som selv England ej saa let gaaer fri af, da dets Rjodproduktion ej er saa stor som Forbruget, hvorfor Indførsel af Kvæg endog i stor Maalestof er nødvendig.

Medens Kvægepesten for saa Aar siden rasede i flere Lande, bleve vi aldeles forstaaede derfor, menhvi dette Efteraar har en Epizooti af en anden smitsom Sygdom hjemsogt os; kan den vel ej, hvad Farlighed og Dødelighed angaaer, sammenlignes med hin, saa ere dog de pekuniære Tab, som den volder, af saa stor en Betydning, at den baade fra den Enkeltes og fra

Statens Side fortjener en nøje Opmærksomhed, baade hvad dens Behandling og Midlerne til at udelukke den angaaer.

Denne Epizooti, Mund og Klovesyge, har været kjendt i lang Tid, og det fremgaaer med temmelig Sikkerhed af den Beskrivelse, som Fracastori gav, at en i Dvretalien fra Friaul i Aaret 1514 indtrængt Sygdom var denne. I Aaret 1682 udbredte den sig over hele Tyskland og Frankrig, idet den vandrede med en temmelig jævn Hurtighed, omtrent 2 Mile i Døgnet, fra Øst til Vest. — Flere Epizootier omtales i det 18de Aarhundrede, men det er især i dette, at de gjentage sig med kort Tids Mellemrum, saa at der foruden den nuværende Epizooti kan paavises idetmindste tolv tidligere — en naturlig Følge af den forøgede og lettede Kommunikation — og ved flere af dem har man bestemt kunnet paavise, at de gjennemdroge Europa i Retningen fra Øst til Vest, fra det kaspiske Hav til Atlanterhavet. — Et mærkeligt Forhold har der i de sidste Aar viist sig ved denne Sygdom, baade i Frankrig og Tyskland, idet den ej optræder der som en vandrende Sygdom, der gennemfarer Landet for atter efter nogen Tid at ophøre, men den viser sig hvert Aar, snart hist snart her med større eller mindre Udbredelse; det være sig nu, at Sygdommen ved de store Kvægtransporter fra Østeuropa stadig indføres, eller og at den har flaaet Rod i Landene, saa at den fra en fremmed er bleven til en indenlandsk Sygdom. — Saaledes har dens Forhold ogsaa været i lang Tid ved Donaus og dens store Bifloders Bredder. Hos os har Sygdommen endnu ej flaaet Rod, der hengaaer flere Aar, hvori der ej forekommer noget Tilfælde i hele Landet, men Følgen heraf er da ogsaa, af Grunde som vi senere skulle betragte, at den, hvergang den optræder, vinder langt større Udbredelse.

Om en Selvudvikling af Sygdommen eller af de Stoffer, der fremkalde den, er mulig hos os, kan ej med Sikkerhed afgjøres; i mange Tilfælde har det ej været muligt at paavise en direkte Smitte, men da Sygdommen, foruden at overføres fra Dyr til Dyr, ogsaa kan fremstaa under Indvirkning af Stoffer,

hvis Sammensætning endnu er ukjendt, og hvis Natur — organisk eller uorganisk — ej heller endnu er paavist, der kunne føres langvejs i Luften, er der altid en Mulighed for Sygdommens Indførelse. — Sygdommen kan angribe et Dyr flere Gange i dets Liv, men i Almindelighed gjælder det dog som en Regel, at naar det engang har gennemgaaet Sygdommen, bliver det i længere Tid uimodtageligt for Smittestoffet; heraf følger da ogsaa, at Antallet af de angrebne Individuer er langt større — ja man kan næsten sige, at intet Individ gaaer fri — hvor Sygdommen kun af og til optræder som Epizooti, end hvor den har flaaet Rod og er bleven som hjemme i Landet.

Her i Danmark var Sygdommen udbredt over hele Landet i Aaret 1842. Først 1862 optraadte den igjen, men indskrænkede sig da til Kjøbenhavn og dens nærmeste Omegn. Derefter mærkede man intet til den, før den i September Maaned viste sig paa Herregaarden Egestov i det sydlige Fyen. Den kom ikke uventet, thi hele For sommeren havde den været i det nordlige Tydskland, Holsten og Slesvig, og det er ikke usandsynligt, at den er indført derfra. Kort efter optraadte den i det sydlige Sjælland og har derfra udbredt sig videre, saa at den er fredden jævnt fremad, og man maa vente, at det kun vil være faa Besætninger, som den skaaner paa sin Vej, for, efterat den er draget Landet igjennem, atter at udslukkes for en Tid.

Mund- og Klovesygen optræder hos alle Dyr, der ere forsynede med Kløve. Køer, Faar, Svin ja selv Wildtet i Skovene, Hjorte og Wildsvin, blive ikke forskaanede for den, og disse ere modtagelige for det af Sygdommen udviklede flygtige Smittestof, medens Heste, Menneſter og Fjertræ i enkelte Tilfælde paaſtaaes at være paaført Smitten af det Smittestof, der hæfter ved den Materie, der flyder ud af Blærerne i Munden, Kronen, Klovespalten og paa Patterne, og som hæfter sig paa og forurener Foderet og Strøelsen.

Mund- og Klovesygen optræder hos Køen altid med et Feberanfald, hvori dog Kuldegysninger under almindelige Forhold ere saa ringe, at de let oversees. Samtidig mærkes,

at Dyret taber Ede- og Driffløst, ophører med at tygge Drøv, samt giver kun lidt Mælk, der oftest er slimet og klumpet. Den ligner Raamælk, lader sig trække i Traade mellem Fingrene og løber sammen under Rogningen, et Forhold, som fremkalder ved, at det i Mælken under almindelige Forhold værende Ostestof delvis forsvinder og erstattes ved Udskillelse af Blodets Eggehvite. Efter 12 til 24 Timers Forløb optræder derpaa et Udflæt i Munden, paa Indsiden af Læberne og den haarde Gumme i Overmunden, i Næsen samt i Klovspalten og i Kronen. Udflættet har Form af Blærer fra en Urt til en Nøds Størrelse, altid størst, hvor Overhuden er tyndest; Blærene opstaa ved at der fra Læderhuden udsveder en Badsfte, der først er klar, men senere, ved at der i den danner sig en Mængde Pusceller, bliver plumret og mælket. Omkredsen af disse Blærer er rød, opsvulmet og meget smertefuld, og da Blærene snart briste, saa at Læderhuden og Slimhinden mangle de beskyttende Lag, bliver enhver Berøring og Irritation i høj Grad pinlig for Dyrene.

Denne smertefulde Tilstand giver da ogsaa Anledning til de Symptomer, som man kjender Sygdommen paa. Af Munden og Næsen flyder en seig Slim, som Dyrene ved en smadrende Bevægelse med Underkjaaben søge at fjerne, men derved bliver Slimen blandet med Luft, og disse smaa indblandede Luftblærer give den ofte Udseende af Graade. — Dyrene sty al Næring, især naar den er af haard eller stiv Bestaendighed, og dog ere de sultne, især da Feberen efter Udflættets Fremkomst almindelig taber sig. De forsøge da ofte paa at æde, men tilfagte Foderet, og naar de have havt det nogen Tid i Munden, spyttede de det atter ud; selv det kolde Vand kan i Munden fremkalde Smertes, hvorfor de kun drikke lidt og da kun i smaa Drag, idet de sugede det i sig. Denne Mangel paa tilstrækkelig Ede og Drikke bevirker, at Dyrene se slunkne og indfaldne ud, samt at de sætte af i Mælk og tabe Huld.

I Kronen og mellem Klovene sees en tydelig Svulst; Blærerne, der her ere mindre, briste let, og Huden faaer et hvid-

ligt, laset og opblødt Udseende. Det smerter Dyrene at støtte paa de angrebne Fødder, hvorfor de i den staaende Stilling afvejlende løfte de angrebne Ben for at staae dem, halte stærkt naar de gaa, og i Stalden helst ligge med Benene strakte ud fra sig.

Paa Patterne viser sig i Almindelighed først senere et lignende Udflæt. Blærerne optræde oftest om Mælkekanalens Munding, hvorfra de da kunne udbrede sig videre. Mælkningen bevirker, at de tidlig briste, og hele Pattens ømme og irriterede Tilstand gjør det i længere Tid vanskeligt, ja ofte næsten umuligt, at faa Mælken udtømt af Jveret.

Under et heldigt Forløb af Sygdommen og ved en passende Behandling vil Omheden kunne tage sig og Saarene læges i Løbet af c. 14 Dage. Udelysten kommer da atter igjen, og Mælken kan ved Køer, der nylig have kælvet, næsten affondres i sin normale Mængde, men der vil hengaa længere Tid, inden dette skeer; naar Koen derimod atter er med Kalv eller er overløben, naaes det aldrig. Vi se altsaa, at selv det heldigste Forløb medfører et betydeligt Tab af Mælk, samt at Koen taber i Huld.

Antager derimod Sygdommen en mere ondartet Karakter, da se vi, at Saarene, der ere opstaaede ved Blæernes Bristning og den herved fremkomne Blottelse af Læderhuden og Slimhinden, gaa i Dybden og ofte antage en brandig Væksfenhed. I Munden er dette sjældnest Tilfældet, da Dyret ved at vrage Føden selv holder alle Irritamentet borte, dog kan Betændelsen her ofte blive meget stærk og udbrede sig til Svælget og Luftrørshovedet; derimod sees det hyppig paa Patterne og især mellem Klovne og i Kronen. Mælkningen, der stadig opriver Saarene paa Patterne, er her Skyld i Sygdommens Omfiggriben; den kan ikke undlades, da den i Jveret tilbageholdte Mælk ellers vilde fremkalde nye Betændelser, og Mælken kan vanskelig fjernes ved indfatte Kør, men Mælkningen maa foretages med høj Grad af Forsigtighed. Er Stalden nu tilmed uren, og Køerne urinere meget, som Til-

fældet er i alle Brændevinsbrænderstalde, besudles Patterne med Urin, som, naar den ikke fjernes, udvikler Ammoniak, da har man her et nyt Irritament, der ætser Saaret, gjør det dybere, fremkalder Brand og bevirker at Betændelsen gaaer videre, angriber Øveret, enten i dets Helhed eller indskrænker sig til enkelte Kjertler.

Naar Sygdommen udbreder sig saaledes, optræder der atter en stærk Feber, Dyrene magres af, og Mælken, hvoraf der kun affondres lidt, bliver slimet, blodblandet og ubrugelig.

Omkring Klovene bliver Sygdommen som ovenfor berørt hyppigst ondartet, da alle Urenligheder hæfte sig i Saarene og irritere dem, men foruden dette er selve Traadet paa den angrebne Fod et Irritament, der jo virker, hvergang Dyret staaer eller gaaer; dog ogsaa her er Urinen, især i forraadnet Tilstand, det farligste af alle Irritamenter. Betændelsen forplanter sig da ned i den underliggende Læderhud, store Stykker blive brandige og falde bort, den angriber Hudvæggen, saa Klovene løsnes, gaaer i Dybden ind til Bøjesenen og Leddet, saa Roen nu frembyder et uheldigt Billede, da den med stor Hurtighed afmagres paa Grund af den stærke Feber, under hvilken den ingen Føde tager til sig og ikke kan staa, saa at der, naar den ikke er rigelig forsynet med Strøelse, snart kan fremkomme store Gjennemlægningsaar paa de mest fremstaaende Steder.

Overalt, hvor Køerne leve under gunstige hygieiniske Forhold, vil man se Sygdommen forløbe mildt, naar Dyrene ere kraftige og ved god Foderstand, medens den i Kjøbenhavn og dens nærmeste Omegn ofte antager en mere ondartet Karakter og ikke kræver saa faa Dffre.

Saaret gjennemgaaer Sygdommen med temmelig Lethed. Saarene og Betændelsen om og imellem Klovene samt i den derværende Hudfold, Klovesækken, ere de mest fremtrædende Fænomener, men disse tabe sig temmelig hurtig, naar der ikke som om Efteraaret og ved fugtigt Vejrlig trænger Jord og Sand ind i Saarene. Patterne angribes her sjeldnere, og Saarene antage kun under Diegivingen en mere ondartet Ka-

rafter. I Almindelighed seer man her Sygdommen forløbe i 8 til 10 Dage.

Hos Svinet optræder derimod Sygdommen langt mere ondartet, nærmest som Følge af dets fugtigere og mere urenlige Opholdssted. Pattegrisene især gaa næsten altid tilgrunde, dels fordi de ikke have Kræfter til at modstaa den først optrædende Feber, og Betændelsen forplanter sig fra Munden ned i Svælg, Luftrør og Lunger, samt gennem hele Fordøjelseskanalen, dels dø de ogsaa af Sult, da Moderen oftest samtidig er angreben og kun affondrer lidt Mælk af sit ved den stadige Patning faarede og betændte Yver. — De voksne Svin gennemgaa vel forholdsvis Sygdommen lettere, men et stort Antal gaaer ogsaa her tabt, især naar Saarene, som ofte skeer, blive brandige, og Betændelsen udbreder sig. I alle Tilfælde afmagre de meget, og det varer ofte lang Tid, før de atter naa en for Slagtning tilstrækkelig Fedme. — Sygdommen optræder her med de samme Symptomer, der ere nævnte hos Koen; Griseførerne lide mest ved Betændelsen i Yveret; det bliver hurtigt af den uafbrudte Patning betændt ja endog brandigt. —

Sygdommen optræder kun som Mundsyge hos Hesten og er her i Almindelighed godartet. Under det normale Forløb sees kun mindre Blærer paa Læbernes Indside uden stor Irritation eller Betændelse i Omfanget. Dyrene sagle af Munden og vrage stivt Foder, men Feberen er ikke stærk, Ude- og Drifkølsten formindstes kun i ringe Grad, og efter 10 til 12 Dages Forløb ere Saarene lægte, eller de ikke bristede Blærer indtørrede. Dog kunne Saarene ogsaa her antage en brandig Karakter, hele Mundens og Svælgets Slimhinde blive betændt, saa at Tygning og Synkning umuliggjøres. Dyrene sagle da stærkere af Munden, og da Slimen er blandet med de brandige forraadnede Bævsdele, har den en stinkende Lugt. Hertil kommer altid en stærk Feber, Dyret taber Kræfterne og magres af, saa at der kun er liden Udsigt til en heldig Udgang af Sygdommen.

Husfuglene, især Gæssene, angribes ej sjældent af Sygdommen. Den viser sig her med Betændelse og Blegnedannelse i Munden og paa Svømmehuden mellem Tærerne. I nogle Dage vrage de Føden, halte stærkt og ligge helst, men Sygdommen forløber let, og efter otte Dages Forløb kan den være forbi, især naar de have tilstrækkeligt Vand at svømme i, ej skulle drives langt, navnlig ej paa Stubmarker, og faa en blød Føde, der ej irriterer Munden.

Hvad Behandlingen af Sygdommen angaaer, da vil den billigste, det er den, hvorved man slipper med det mindste Tab, være den, strax at tilkalde en dygtig Dyrlæge og nøje, selv med Anvendelsen af stor Ulejlighed og Arbejdskraft, følge alle hans Forrifter. At benytte Husraad gjør ofte Ondt værre, og af de to i et af vore landøkonomiske Tidsskrifter omtalte Midler mod Sygdommen vilde det ene, som paavist af Dyrlæge Oppermann, fremtalde en hæftig Betændelse og Vetsning af Munden, det andet vilde i ukyndige Hænder fremtalde stærke Lungebetændelser, Sygdomme, der i Farlighed langt overgaa Mund- og Klovesygen.

Landmandens hele Opgave under Sygdommens Forløb kan sammensattes i faa Ord, at holde alle Irritamenter borte fra de angrebne Steder. Foderet bør være blødt, enten Klid udrørt med Vand, fint blødt Hø eller Hakkelse af blød Halm, vædet nogle Timer før Fodringen med Vand, hvori Skraa eller Olieagemel kan være udrørt. Især bør man vogte sig for stivt Foder og Bygavner, der sætte sig i Saarene og i høj Grad forværre Tilstanden. Drikken bør helst være kuldslaet. For Føddernes Skyld bør der overholdes den strengeste Renlighed i Stalden. Man maa stadig paaese, at Urinen udstyldes og Ekrementerne fjernes, især er det af Bigtighed i Brandevinsbrænderstalde og ved Stude, der urinere oppe under sig. Strøelsen bør være rigelig og ren, aldrig maa Bygavner findes deri, da de ogsaa trænge ind i Saarene mellem Klovene og forøge Betændelsen. Skulde der alligevel komme Urenlighed til Fødderne, bør den strax fjernes

ved forsigtig Badning med lunket Vand. For Patternes og Dverets Skyld maa Malkningen foretages med den højeste Grad af Forsigtighed, og efter hver Malkning maa begge Dele af-tørres med blødt Linned. Medens der her egentlig kun er taget Hensyn til Koens diætetiske Behandling, vil man dog let, naar Hovedreglen for Behandlingen stadig holdes for Dje, kunne modificere den efter de øvrige Husdyr og de forskjellige Forhold, hvorunder de leve.

Da Sygdommen under de bestaaende Forhold, naar den først er kommen ind i Landet, vanskelig lader sig standse, men vedbliver sin Gang til den har gennemhærget alle Kvægbesætninger, bliver det vigtigste Spørgsmaal det, om dens Indførelse ej lader sig afværge, eller om Forholdene ej kunne ændres saaledes, at den begrænsedes, naar den var optraadt i Landet, men før vi besvare dette, bliver det nødvendigt at betragte Sygdommens og Smittestoffets Natur og Udbredningsevne.

Mund- og Klovesygen kan stamme fra en dobbelt Kilde, dels fra et Miasme og dels fra et Contagium. Ved et Miasme forstaaer man et i Luften indblandet Stof, som fremkalder bestemte Sygdomsformer, hvis Opstaaen ikke lader sig aflede af andre bekjendte fremmede Indblandinger eller af atmosfæriske Forhold. Det staaer endnu som et ubekjendt Noget, som ikke nærmere lader sig eftervise og bestemme og kun kjendes af dets Virkninger. Det udvikler sig ved Forraadning og Gjæring af Dyre- og Plantestoffer. Medens man tidligere almindelig antog det for at være et uorganisk Stof, hælde den nyere Tids Pathologer mere til den Antagelse, at det er af organisk Natur og da enten en mikroskopisk Svamp eller Sporer til en saadan. Dets egentlige Udviklingssted er i Østeuropa; om det kan opstaa her, maa endnu betragtes som i højeste Grad tvivlsomt. Det strider hurtig frem og i bestemt Retning, staaer intet paa sin Vej, smitter Dyrene af alle Arter endog Wildtet i Skovene, saa at vi ville se, at det kun er den bestemte Udbredningsmaade, der sætter os istand til at afgjøre om Sygdommen skyldes et Miasme. Den hos os alminde-

ligste Sygdomskilde er Contagiet, der baade er fix, bundet til Mundslimen og Affondringen af Saarene samt til Blodet, og flygtigt, saa at det hænger ved Dyrenes udaandede Luft og Uddunstningerne, baade fra Huden og mulig ogsaa fra Excrementerne. Hvorlænge et Dyr kan udstille dette flygtige Contagium er ikke tilstrækkelig oplyst. Kun saameget er bevist, at Dyr, der have gennemgaaet Sygdommen, og hvor Blærerne vare helede, medens man dog endnu kunde iagttage Spor af deres Sæde, endnu formaaede at smitte andre. Det flygtige Contagium udbreder sig, naar Luften er fuldkommen rolig, mindst 6—8 Alen omkring det syge Dyr, men naar Luften er i Bevægelse, kan det føres langt, 3—400 Alen bort. Der mangler endnu tilstrækkelige Fakta til at paavise, hvorlænge Contagiet kan beholde sin Smitteevne, men naar Luften holdes borte fra det, som f. Ex. i en Gjødningsbunke, er det sikkert, at det endnu efter flere Maaneders Forløb kan fremkalde Sygdommen. Medens vi alt have omtalt, at det flygtige Contagium kun fremkalder Sygdommen hos de med Klove forsynede Dyr, og der er Mulighed for, at det fixe foruden hos disse ogsaa kan fremkalde Sygdommen hos Menneftet, Hesten og Husfluglene, maa vi endnu berøre det omvendte Forhold. Contagiet hos Hesten fremkalder ikke Sygdommen hos de øvrige Husdyr, og der er stor Rimelighed for, at det her kun fremtræder som fix.

Hos Menneftet har man seet enkelte Tilfælde af at Sekretet af Blærerne og Saarene have fremkaldt Betændelser paa Huden, især de mere tyndhudede Steder, men om den raa Mælk er det ved talrige Forsøg godtgjort, at den, dog især hos Børn, fremkalder Fordøjelselidelser og Udflæt om Munden. Dette gjælder især om den under det første Feberanfald affondrede Mælk, men ogsaa om den, der udmalkes af saarede Patter, hvor Blæernes Indhold og Saarsekretet blandes med Mælken og virker til at fremkalde lignende Betændelser paa Huden og de Slimhinder, hvormed den kommer i Berøring. Kjødet af de i mildere Grad angrebne Dyr antages ikke at

kunne have nogen skadelig Indvirkning, idetmindste træder Sundhedspolitiet ej op derimod; men ere Saarene blevne brandige, og en forraadnelseagtig Feber har sluttet sig dertil, da er Rjødets ved sin begyndende Oplosningstilstand ej alene væmmeligt, men vil ogsaa være usundt og forøge Antallet af de mange gastriske og tyföse Febre, hvis Aarsager tildels endnu ikke ere kjendte.

Sygdommen kan altsaa trænge ind i et Land paa to Maader, enten ved et Miasme, der let kjendes paa dets regelmæssige Udbredning i bestemt Retning, og hvorimod intet Forebyggelsesmiddel kan hjælpe, eller den fremkommer under Indvirkning af et Contagium, der ej alene, som vi tidligere have seet, er bundet til de angrebne Dyr, hvorfra det ogsaa kan føres videre ved at Smittestoffet klæber sig til Halm, Klæder, Træværk og Gulve i Stalde og Jernbanevogne, Markedspladser og i det Hele ved alle poröse Legemer og saadanne, der have en ru Overflade, men det er ogsaa flygtigt og kan føres langt med Vinden. Hvad den nuværende Epizooti angaaer, da kan der næppe være Tvivl om, at den er kommen ind i Landet ved Smitte fra Slesvig. Idetmindste taler den lange Tid, hvori den har været stationair, for en saadan Udbredelse. Fra det første Sted, hvor den optraadte her i Landet, gav det kort Tid efter omkring Egekkov afholdte Kvægmarked Sygdommen den bedste Lejlighed til at forplante sig videre, og den er vistnok ved Tilførslen af fyenske Rødekøer bragt til Kjøbenhavn.

Et smittet Dyr formaaer ikke at udvikle noget Smittestof, for Sygdommen udbræder; der hengaaer almindelig 3—6 Dage mellem Smitten og Sygdommens Udbrud, men under Forhold, der ere gunstige for den, kan dette Tidsrum indskrænkes til 24 Timer, medens det under modsatte Omstændigheder ogsaa kan udstrækkes til 10—12 Dage.

Hvad Smittefaren angaaer, da er den i høj Grad forskjellig. Har Sygdommen en miasmatiske Udbredelse bliver næppe nogen Gaard skaanet og af Kvæget kun faa Procent. Saaledes blev efter Professor Herings Opgivelse i et Distrikt

paa 8 Kvadratmil med 11,000 Stkr. Kvæg kun 12 Procent uangrebne, da Sygdommen i Aaret 1839 rasede i Würtemberg. Udbreder den sig derimod kun ved et Contagium, da kan det ved rigtige og i rette Tid trufne Forholdsregler lykkes at indstrænke Sygdommen til enkelte Gaarde eller Byer, og selv ved Besætningen paa samme Gaard kan der ved en streng Affondring forhindres, at Sygdommen udbreder sig til hele Besætningen.

Sygdommen er i og for sig aldrig livsfarlig for voksne, kraftige Kreaturer, kun ved Udartning eller Følgesygdomme kan Livet sættes i Fare. Alligevel frygtes Sygdommen for de økonomiske Tab, som den medfører. Tabet af Mælk, Forringelse i Huld, Indstrækning i Benyttelse af Græsgangene samt den forøgede Pasning medfører allerede betydelige Tab, og naar hertil kommer mange Slags Følgesygdomme som Kastning, Fordøjelseslidelser, Oversygdomme og ondartede Tilfælde af Klovesyge, saa vil det sees, at Frygten ej er uden Grund.

Skvad Maaden og Midlerne til at afværge Sygdommen angaa, kunne de betragtes fra et dobbelt Standpunkt, enten fra Statens eller den Enkeltes Side.

Statsmagten har i Europas forskjellige Lande stillet sig meget forskjelligt til denne Sygdom. Medens man i nogle Lande kan finde nøjagtige Bestemmelser om strenge og indgribende Foranstaltninger til at holde Sygdommen ude af Landet og, naar den er optraadt, til at indstrænke dens Udbredning og dæmpe den, saa se vi atter i andre Lande, at Lovgivningsmagten næsten aldeles ignorerer den. I Virkeligheden er det ogsaa vanskeligt at give almengyldige Bestemmelser til Forhindringen af en Sygdom, der som denne kan udspringe fra en dobbelt Kilde.

Vor Lovgivning har ej taget stort Hensyn til Mund- og Klovesygen; den henregnes her til de mildere smitsomme Sygdomme, om hvilke det kun gjøres Ejeren til Pligt, ej at føre fit af denne Sygdom angrebne Dyr paa Markeder og paa fremmede Græsgange. Kun i det Tilfælde, at Politimesteren

finder det nødvendigt, for at forebygge Smittens videre Udbredelse, er han berettiget til at lade Sagen undersøge af en Dyrlæge, at paahyde det Nødvendige med Hensyn til Afsondring og Rensning og at paase Overholdelsen af saadant Paalæg. Hertil indskrænker vor Lovgivning sig, der omhandles intet Middel til at forhindre Smittens Indførsel i Landet, eller til at forhindre dens Udbredelse, naar den først er kommen herind. Det overlades til Politimesteren, naar han finder det nødvendigt, at lade en Afsondring og Rensning iværksætte. Affect fra, at Politimesteren ikke er Sagkyndig, og hans Foranstaltninger væsentlig ville afhænge af den Dyrlæges Indstilling, som han raadspørger, vil hele dette Forhold medføre en Uensartethed og Usikkerhed, som let tilintetgjør selv de kraftigste Foranstaltningers Nytte.

Under denne Epizooti er der her i Kjøbenhavn bleven foretaget en nøjagtig Desinfektion af Staldene ved de Gæstgivergaardene, hvor Kvæget almindeligst opstaldes før Markedsdagene, ligesom ogsaa af alle de Transportvogne, der tilhøre det sjællandske Jernbaneselskab, men det er ej med Urette, at man af de Folk, som Desinfektionen paalægges, hører den Ytring: Hvad kan det nytte, naar Kvæget dog bliver smittet paa de nyeste Jernbaner og i alle de Kroer, hvor det har Ophold om Natten paa Driften til en Jernbanestation, hvor der aldrig er Tale om nogen Rensning.

Da Epizootien i 1862 herskede, havde Indenrigsministeriet udstedt en Bekjendtgørelse om strengere Forholdsregler imod Sygdommen, men denne er kun betragtet som gjældende for denne ene Epizooti, og hverken Dyrlæger eller Dyrighed have, saavidt mig bekjendt, denne Gang rettet sig derefter.

Men da det altid er let at paavise Manglerne ved det Bestaaende, kan det med Rette fordres, at der som Komplement gives noget Positivt, Naaden hvorpaa Forholdene kunne ordnes for at afværge Sygdommen og indskrænke dens Udbredelse. Dette skulle vi her forsøge, idet vi tage Hensyn til Lovgivningen i de fleste europæiske Lande.

Naar et Miasme udbreder sig paa den tidligere omtalte Maade og med jevn Hurtighed udbreder Sngdommen, da lader den sig ej standse, og her er enhver Forholdsregel unyttig. Men det er kun i de færreste Tilfælde, at Sngdommen udbreder sig paa denne Maade; i Reglen have vi et Contagium for os, der meget langsommere og ej med samme Regelmæssighed udbreder Smitten. I de fleste Lande har man holdt paa den Sætning, at Lovgivningsmagten bør tage Hensyn til Reglen, ej til Undtagelserne, og derfor har man taget strengere Forholdsregler mod Sngdommen.

Totale Indførselsforbud har man intetsteds udstedt, da Ulemperne derved ere betragtede som større end Sngdomsfaren, men f. Ex. i Schweiz har man kun tilladt bestemte Indførselsveje, hvor Dyrene da ved den første Station blive underkastede Quarantaine. I andre Lande har man taget mindre indgribende Forholdsregler, hvorved Smittefaren vel ej udelukkes, men dog mindskes. Man har saaledes ladet enhver Kvægdrift undersøge paa Grænsen af en Dyr læge, holdt streng Opfigt med Kvægmarkeder, ikke som hos os, hvor det syge Dyr kan føres ind paa Markedspladsen, for senere at blive bortvist af Dyr lægen, som har Opfigt, efter mulig at have udbredt Sngdommen til mange andre, nej ethvert Dyr bliver undersøgt, før det faaer Tilladelse til at komme ind paa Pladsen; desuden bliver der foretaget en regelmæssig Desinfektion af alle Jernbanevognene efter hver Kvægtransport og af Gæstgiverstalde, naar der har været overnattet sygt Kvæg.

Er Sngdommen kommen ind i Landet, da kunde der for at standse den tages følgende Forholdsregler:

Det burde gjøres enhver Ejer til Pligt at melde Sngdomsudbrudet til Øvrigheden, noget der vilde være let at opfylde, da Sngdommen er saa let kjendelig. Efterat da Sngdommen var konstateret af en Dyr læge, burde der ved ethvert enkelt Sngdomsudbrud ske en Afsperning af saa stor en Udstrækning som Contagiet kunde udbrede sig, saaledes at de angrebne Dyr ikke førtes udenfor Stedets Grænser eller paa

offentlige Veje. En saadan Afspærring, der vel ikke finder Medhold i vor Lovgivning, er dog engang med udmærket Virkning bleven iværksat her i Landet efter en praktiserende Dyrlæges Indstilling. Ved enhver større Udbredning af Sygdommen burde alle Kvægmarkeder undtagen for Slagtekvæg forbydes, da den store Samling af Kvæg fra forskellige Egne netop frembyder de gunstigste Betingelser for Sygdommens Udbredelse. I private Stalde vil en Desinfektion, naar alt Kvæget er gennemhyget, ej være nødvendig, uden for det ny Indkjøbtes Skyld, men da maa og Gødning, Strøelse og hvad der ellers kan have været i Berøring med de angrebne Dyr fjernes. Derimod bliver det nødvendigt at gennemføre en nøjagtig Desinfektion af offentlige Stalde og Transportvognene ved Jernbanerne.

Naar Lovgivningen som hos os i høj Grad undlader at tage Forholdsregler imod en saadan smitsom Sygdom, bliver det en større Nødvendighed for den Enkelte at beskytte sig mod den. Dette er dog kun muligt, naar Ejendommen har en af sides Beliggenhed. Da vil en strengt gennemført Afføndring, ej alene af Kvæg, men og af Mennesker, Hø, Halm, Gødning, kort ethvert Stof, der kan tjene til Bærer for Contagiet, kunne holde Sygdommen borte. Intet nyt Kvæg bør indkjøbes, men byder Nødvendigheden det dog, da bør det undersøges en Quarantaine af c. 14 Dage, før det indlemmes i Besætningen.

Kommer Sygdommen i Nærheden, og man ej ved affondret Beliggenhed kan gjøre sig Haab om at undgaa den, da staaer der kun eet Middel tilbage, som enhver Ejer ej bør lade ufor søgt. Dette er Rødning, Overføring af det fixe Smittestof paa et Sted af Begemet, f. Ex. Dret, hvor den lokale Lidelse ingen Ulemper medfører. I Almindelighed forstaaes da Dyret for Feberanfaldet og de for Dyrets Bevægelse og Fordøjelse smertefulde Lokallidelser paa Fødderne og i Munden.

Saaledes som Sygdommen nu har udbredt sig, vil det være vanskeligt at faa den dæmpet, før Epizootien udsluktes

af sig selv, naar alt Kvæg er gennemsnget, og det vilde være ønskeligt om det skete, før Kvægeporten til England begyndte, da de Lettelser, der i det sidste Aar ere vundne for dansk Kvægs Indførsel, ellers let atter ville tabes; men udslukkes Sygdommen denne Gang, maa man haabe, at der af Staten tages energiske Forholdsregler imod nye Epizootier, Forholdsregler, hvis Gjennemføring kun vilde koste lidet i Modsætning til de Tab, som hele Danmarks Landbostand lide ved Sygdommen.
